

unicef

for alle verdens børn

Effektanalyse af UNICEF Rettighedsskoler

Trivsel og rettighedskendskab

UNICEF Rettighedsskoler er etableret med en vision om, at alle børn skal opleve ligeværdig inddragelse og et trygt skolemiljø uden diskrimination – og at børn skal kende til egne og andres rettigheder. Det er en vision, der tager afsæt i FN's Børnekonvention og en forståelse af børn som ligeværdige medborgere med egne perspektiver og rettigheder, som skal efterleves og beskyttes.

Rettighedsskoler er et globalt UNICEF-program, som findes i 16 lande. I 2015 blev Langelinieskolen i København den første certificerede UNICEF Rettighedsskole i Danmark. I dag er der 68 skoler i programmet. Skolerne er fordelt på 35 kommuner over hele landet. Det er både folkeskoler, privatskoler og specialtilbud. UNICEF Rettighedsskoler når ca. 32.000 børn og unge i Danmark, som hver dag – i samarbejde med skolens voksne – arbejder med at skabe en skolekultur med

kendskab til rettigheder, respekt for forskellighed, medbestemmelse og trykke fællesskaber. Programmet skal motivere skolerne til at prioritere det forebyggende arbejde med mistrivsel, ensomhed, diskrimination og lav tro på eget værd med en helhedsorienteret tilgang, der omfatter alt fra ledelsen og de ansatte til eleverne og forældresamarbejdet.

UNICEF Danmark har i foråret 2024 fået udarbejdet den første analyse af rettighedsskoler, hvor der sammenlignes med skoler, der ikke er rettighedsskoler. Det har vi gjort for at styrke vores viden om, hvilken effekt rettighedsskoleindsatsen har for elevernes trivsel. Vi har desuden set på UNICEF Danmarks egne data om rettighedskendskab blandt elever på rettighedsskoler. Tilsammen peger analyserne på, hvilke effekter skoler kan opnå ved et systematisk arbejde som rettighedsskole.

Hvad viser undersøgelserne?

- Andelen af elever i 4. til 9. klasse, der oplever ofte at være med til at bestemme, hvad de laver i deres klasse, stiger med 23 procent, når en skole bliver rettighedsskole.
- Andelen af elever i 4. til 9. klasse, der angiver ofte at være trygge i skolen, stiger med 4 procent, når en skole bliver rettighedsskole.
- Der er indikationer på, at det at blive en rettighedsskole styrker elever i 4. til 9. classes evne til at sige deres mening, hvis noget virker uretfærdigt samt mindsker andelen, der oplever at blive mobbet.
- Ét år efter opstart som rettighedsskole kender 72 procent af eleverne i 3. til 9. klasse til Børnekonventionen. Dette er en stigning på 53 procent i forhold til, når en skole lige er startet processen mod at blive rettighedsskole.

Hvordan er analysen lavet?

Denne effektanalyse trækker på resultater fra to selvstændige undersøgelser af trivsel og rettighedskendskab på UNICEF Rettighedsskoler:

1. En undersøgelse af elevers trivsel på UNICEF Rettighedsskoler, gennemført af Epinion. Denne del af analysen anvender udvalgte spørgsmål fra de årlige nationale trivselsmålinger og sammenligner 55 rettighedsskoler med kontrolskolers udvikling over tid (fra 2015-2023).
2. En undersøgelse af elevers kendskab til børns rettigheder på UNICEF Rettighedsskoler. Denne del af analysen er baseret på besvarelser af et spørgeskema, der hvert år udsendes til alle elever på UNICEF Rettighedsskoler. Der indgår mere end 50.000 elevbesvarelser i undersøgelsen (fra 2020-2024).

Du kan læse mere om undersøgelsesernes metode på side 8-9.

Trivsel og rettighedskendskab på UNICEF Rettighedsskoler

Undersøgelserne af rettighedsskolerne viser en række interessante fund, hvad angår elevernes oplevelse af medbestemmelse, tryghed og kendskab til egne rettigheder.

Elevers trivsel

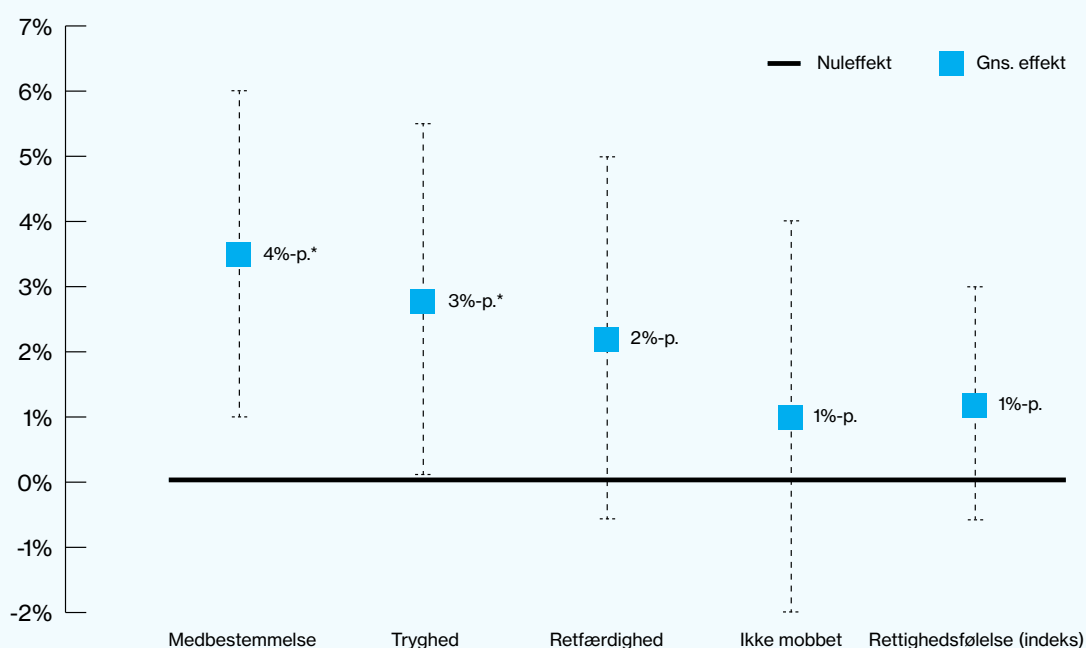
Den komparative analyse af rettighedsskoler effekt på trivsel trækker på besvarelser af udvalgte spørgsmål fra trivselsmålinger om medbestemmelse, tryghed, mobning og oplevelsen af at kunne sige sin mening, hvis noget opleves som uretfærdigt. De udvalgte spørgsmål er centrale trivselsparametre for rettighedsskoler

og kan derfor bruges som indikatorer til at undersøge effekten sammenholdt med ikke-rettighedsskoler.

Undersøgelsen viser, at elever på UNICEF Rettighedsskoler oftere end elever på andre skoler oplever, at de er med til at bestemme, hvad de skal arbejde med i klassen. Dette gælder for elever i 4.-9. klasse på skoler, der opstartede som rettighedsskoler mellem 2017 og 2019.¹ Når en skole bliver UNICEF Rettighedsskole, kan man således se en stigning på 4 procentpoint i andelen af elever, der ofte oplever medbestemmelse. Der er samtidig indikationer på, at det at blive en rettighedsskole styrker elevernes evne til at sige deres mening, hvis noget virker uretfærdigt samt mindsker andelen, der oplever at blive mobbet. Disse effekter er dog ikke statistisk signifikante (se figur 1).

Figur 1

Effekten af at blive en rettighedsskole blandt skoler, der tilmeldte sig fra 2017-2019.

Note: Estimaterne er udregnet via difference-in-differences regressioner, hvor standardfejlene er justeret for serial korrelation i svarandelene indenfor skolerne på tværs af år. (1) Model for medbestemmelse: N = 536, $R^2 = 0,03$, (2) Model for tryghed: N = 469, $R^2 = 0,04$, (3) Model for retfærdighed: N = 477, $R^2 = 0,06$, (4) Model for mobning: N = 468, $R^2 = 0,01$, (5) Model for rettighedsfølelse (indeks): N = 691, $R^2 = 0,02$. Kilde: Epinion for UNICEF Danmark, 2024.

Hvis man ser nærmere på udviklingen over tid, svarer det til, at 23 procent flere elever meget tit eller tit oplever at have medbestemmelse fire år efter, en skole er opstartet som rettighedsskole (se figur 2). Denne udvikling skal ses i lyset af, at de nationale

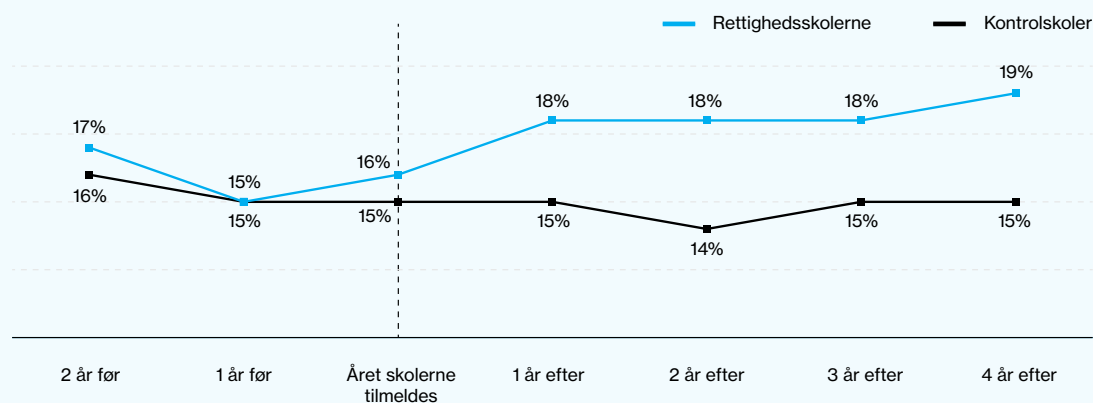
trivselsmålinger viser, at mange elever ikke oplever at have indflydelse på deres skoledag. For eksempel svarer 43 procent af folkeskoleelever i 4.-9. klasse, at de sjældent eller aldrig er med til at bestemme, hvad de skal arbejde med i klassen.²

1. Undersøgelsen har fokus på skoler, der er opstartet mellem 2017-2019 pga. tilgængelighed af data. Du kan læse mere i metodeafsnittet. 2. Tallene er fra de nationale trivselsmålinger. Se i øvrigt Børnerådet, Danske Skoleelever & UNICEF Danmark rapport om, hvordan det står til med elevers medbestemmelse i undervisningen, november 2024. [medbestemmel-se-i-undervisningen_2024.pdf](#)

Figur 2

Udviklingen i andelen af elever, der angiver tit at have stor medbestemmelse i undervisningen blandt rettighedsskolerne og en kontrolgruppe af sammenlignelige skoler fra 2 år før til 4 år efter indsatsen.

Note: N = 536. For Rettighedsskoler opstartet mellem 2017-2019 sammenlignet med kontrolskoler. Estimerne er udregnet via difference-in-differences regressioner. Som et robusthedstjek af estimatet er der udregnet en effektanalyse ved en alternativ statistisk metode (matching), der ligeledes finder en signifikant effekt af indsatsen på elevernes medbestemmelse. Kilde: Epinion for UNICEF Danmark, 2024.

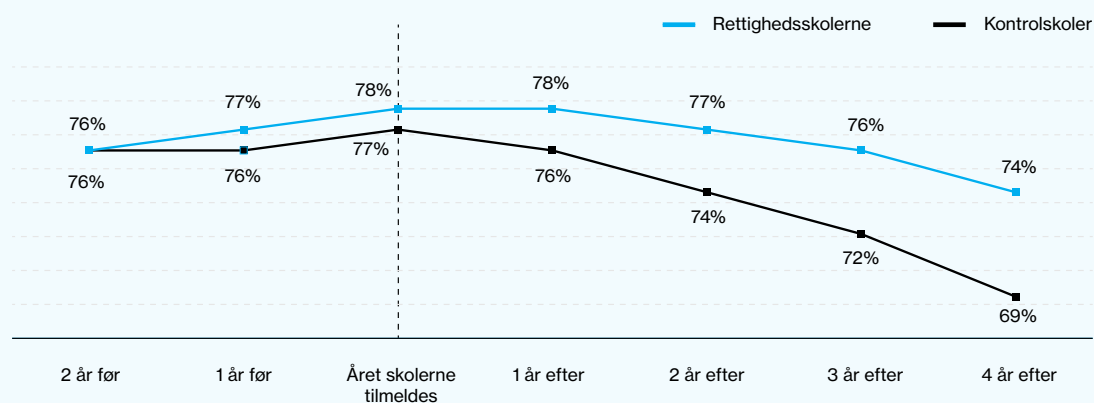
Når vi kigger på oplevelsen af tryghed blandt elever i 4.-9. klasse, viser resultaterne i de nationale trivselsmålinger et generelt fald i elevernes oplevelse af at være trygge på deres skole. Siden 2020 er andelen af elever, der ofte føler sig trygge i skolen således faldet med 10 procent. Vi kender ikke de konkrete grunde til det generelle fald i tryghed, men nogle forklaringer kan findes ved, at trygheden styrkes, når der er stærke og trygge fællesskabende aktiviteter.³ Fællesskaberne har været udfordrede de seneste år med bl.a. Corona og individualiserede online liv.

Faldet i tryghed er imidlertid mindre på rettighedsskoler. Elever i 4.-9. klasse på UNICEF Rettighedsskoler er

ofte trygge i skolen end elever på sammenlignelige skoler, der ikke er rettighedsskoler. Når man opsummerer udviklingen over årene for UNICEF Rettighedsskoler og ikke-rettighedsskoler, kan indsatsen siges at øge andelen af elever, der føler sig trygge i skolen med 3 procentpoint for elever i 4.-9. klasse på skoler, der er opstartet som rettighedsskoler mellem 2017 og 2019 (se figur 1). Det svarer til, at andelen af elever, der angiver at være tryk i skolen, stiger med 4 procent fire år efter, en skole er opstartet som rettighedsskole (se figur 3).

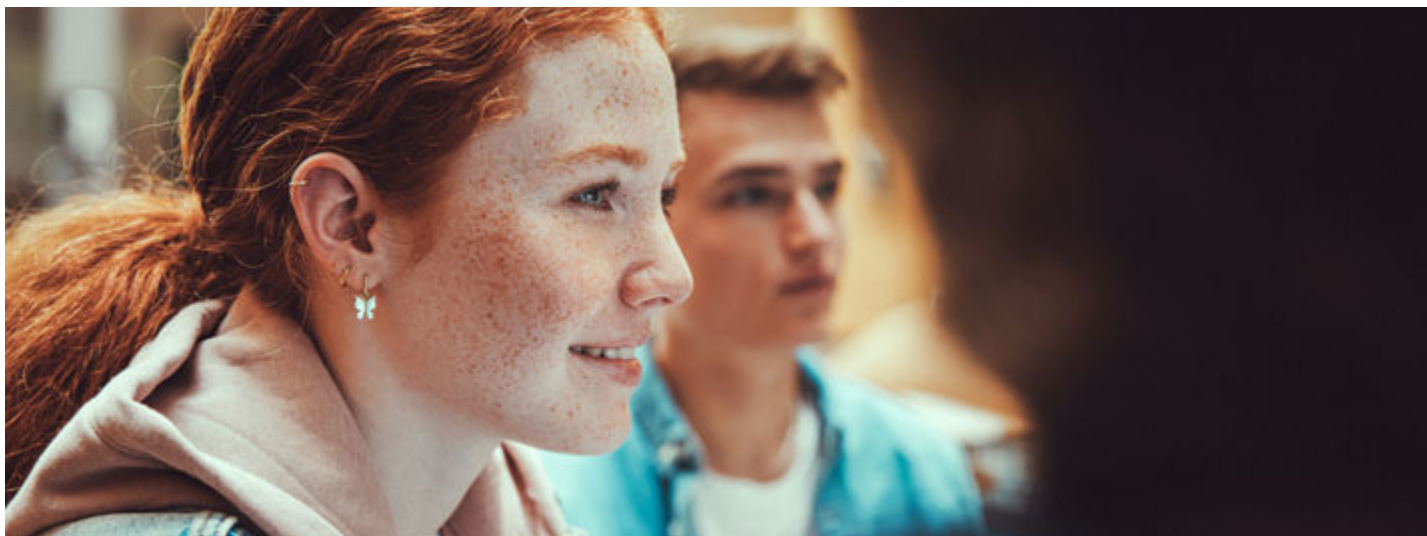
Figur 3

Udviklingen i andelen af elever, der angiver ofte at være trygge i skolen – blandt rettighedsskolerne og en kontrolgruppe af sammenlignelige skoler fra 2 år før til 4 år efter indsatsen.

Note: N = 469. For Rettighedsskoler opstartet mellem 2017-2019 sammenlignet med kontrolskoler. Estimerne er udregnet via difference-in-differences regressioner. Som et robusthedstjek af estimatet er der udregnet en effektanalyse ved en alternativ statistisk metode (matching). Denne analyse indikerer ligeledes en positiv effekt, der dog ikke er signifikant. Kilde: Epinion for UNICEF Danmark.

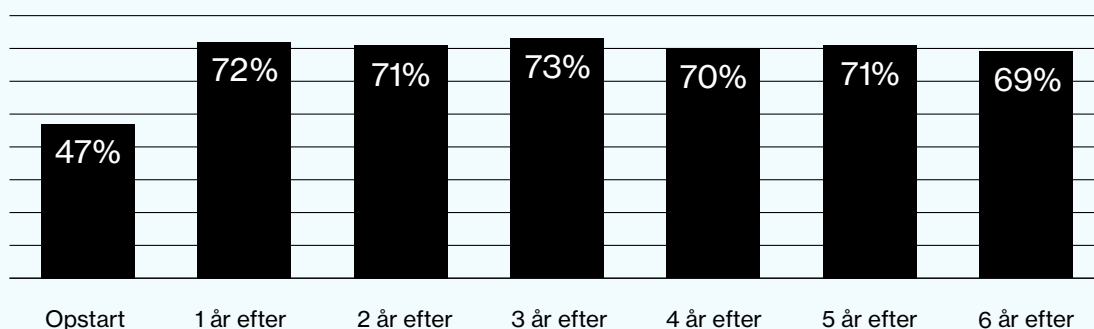
Kendskab til børns rettigheder

Mange børn kender ikke deres egne rettigheder, hvad end der er tale om Menneskerettigheder eller børns særlige rettigheder, som fremgår af FN's Børnekonvention. Faktisk er det på landsplan kun 38 procent af børn i 6.-10. klasse, der vurderer, at de kender noget eller meget til børns rettigheder. Ambitionen med UNICEF Rettighedsskoler er blandt andet at øge børns kendskab til egne rettigheder. Et højt kendskab er vigtigt for at kunne sig fra overfor krænkende adfærd mod dem selv eller venner samt respektere andres rettigheder. Vi ved, at børn med ringe kendskab til børns rettigheder i mindre grad modsætter sig grænseoverskridende adfærd, kønsdiskrimination og tortur.⁴

At arbejde systematisk og helhedsorienteret med børns rettigheder i skolen, som UNICEF Rettighedsskoler gør, har en tydelig positiv indvirkning på børns rettighedskendskab. Vores undersøgelse viser en markant stigning i kendskabet til børns rettigheder efter et år som rettighedsskole. Når en skole er ved at starte processen mod at blive en rettighedsskole, svarer 47 procent af eleverne i 3. til 9. klasse, at de kender til Børnekonventionen, og året efter er det 72 procent (se figur 4). Dette er en stigning på 53 procent. Andelen af eleverne, der har kendskab til Børnekonventionen ligger stabilt på det højere niveau de efterfølgende år.

Figur 4

Kendskab til Børnekonventionen blandt elever i 3.-9. klasse på Rettighedsskoler.

Note: N = 50.743. Andel elever, der svarer "ja" til at de har hørt om Børnekonventionen, hvor der står noget om, hvad man som barn eller ung har ret til.
Kilde: Tallene bygger på en årlig spørgeskemaundersøgelse som UNICEF Danmark udsender til alle Rettighedsskoler. Der indgår 68 Rettighedsskoler og besvarelser fra mere end 50.000 elever i 3.-9. klasse mellem 2020-2024.

Implementering af rettighedsskoleprogrammet

Når vi taler om effekterne af at være en UNICEF Rettighedsskole, er graden af skolernes implementering selvsagt relevant. Vi har kortlagt forskellige praksisnære og formelle parametre af skolernes implementering.

Den praksisnære implementering handler fx om graden af ledelsesforankring, om undervisning i børnekonventionen, inddragelse af børn og unge i undervisningen og på skolen generelt – fx gennem udarbejdelse af et klassecharter, hvor eleverne i hver klasse aftaler, hvordan man skal være overfor hinanden – viden om børns rettigheder blandt personalet på skolen og afholdelse af en eller flere årlige temauger med fokus på et rettighedsrelateret emne.⁵

Den formelle implementering handler om, hvorvidt skolerne nævner og forklarer relevante rettighedsbegreber relateret til børns rettigheder i deres værdigrundlag

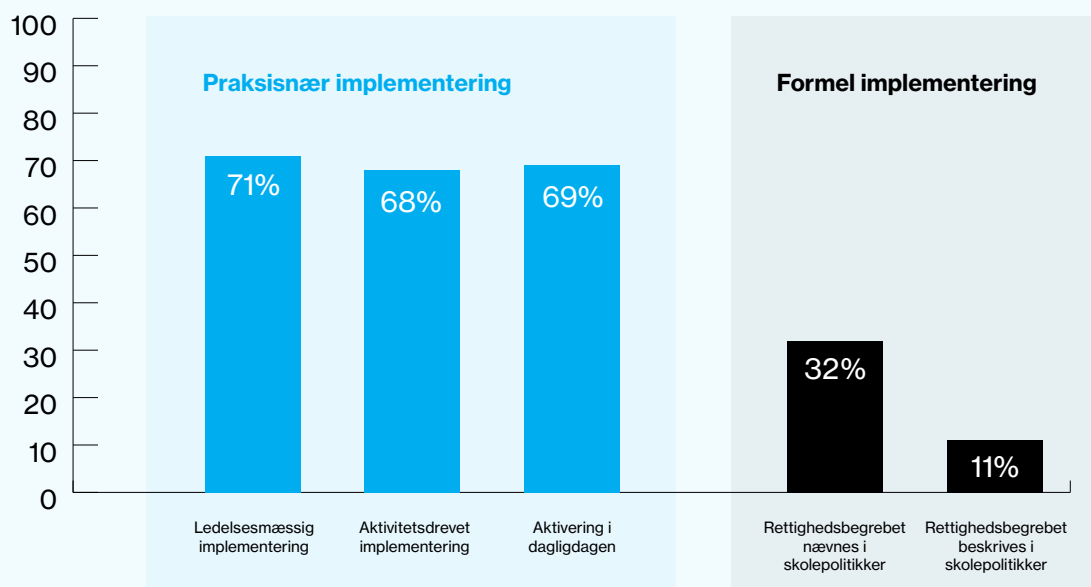
og skolepolitikker. Det kan være begreber som leg og fritidsliv, et rettighedsbaseret børnesyn, medbestemmelse, ligeværd, fravær af diskrimination og ytringsfrihed.

Undersøgelsen viser, at mange rettighedsskoler er kommet langt med at implementere rettighedsskolekonceptet i det praksisnære arbejde på skolerne. Den formelle implementering er lavere, men hvor en del rettighedsskoler nævner rettighedsbegreber i formelle dokumenter, er der derimod få skoler, der beskriver begreberne (se figur 4).

Mange rettighedsskoler synes dermed at have fokus på den praksisnære implementering, mens der er potentiale for stærkere forankring af konceptet i skolernes formelle politikker og strukturer.

Figur 5

Den gennemsnitlige implementeringsgrad for rettighedsskolerne målt ud fra fem forskellige indikatorer.

Note: Implementeringsgrad 0-100. Praksisnær implementering: N = 53. Formel implementering: N = 47. Kilde: Epinion for UNICEF Danmark.

Metode

UNICEF i England har gennemført impact-studier af deres rettighedsskoleprogram, der hedder 'Rights Respecting School Award', som bl.a. har vist positive effekter for børns oplevelse af at være værdsat, blive hørt og opleve skoleglæde, engagement og trykshed.⁶ Imidlertid har hverken UNICEF Danmark eller andre UNICEF nationalkomitéer med rettighedsskoler tidligere gennemført en komparativ og kvantitativ effektanalyse af indsatsen, og dokumentation for den generelle effekt af at være en UNICEF Rettighedsskole har dermed været begrænset.

Derfor har UNICEF Danmark i foråret 2024 taget initiativ til at se nærmere på effekten af rettighedsskoler i Danmark målt på elevers trivsel og kendskab til børns rettigheder. Som led i dette er der foretaget to undersøgelser. I den ene undersøgelse har fokus været på elevers medbestemmelse og trykshed i skolen, samt hvorvidt de bliver mobbet og siger fra, hvis noget er uretfærdigt. Derudover afdækker undersøgelsen rettighedsskolernes implementering af indsatsen med det formål at synliggøre, hvilke implementeringstiltag, UNICEF Danmark og rettighedsskolerne med fordel kan arbejde videre med for at styrke forankringen af indsatsen i skolerne. Denne del af undersøgelsen er udarbejdet i et samarbejde mellem Epinion og UNICEF Danmark og udført af Epinion. I den anden undersøgelse ser vi nærmere på kendskab til børns rettigheder blandt elever på UNICEF Rettighedsskoler. Denne undersøgelse er udarbejdet og udført af UNICEF Danmark. Du kan læse nærmere om data og metode for undersøgelserne herunder.

Elevers trivsel – Epinion og UNICEF Danmark

Denne undersøgelse bygger på kvantitative data, hvor virkningen af rettighedsskoleindsatsen evalueres på baggrund af en række udvalgte spørgsmål fra den nationale trivselsmåling.⁷ Trivselsmålingerne er en årlig spørgeskemaundersøgelse, der er lovpligtig for alle folkeskoler og bruges til at undersøge, hvordan elever trives i skolen. Formålet er, at skoler og kommuner kan arbejde systematisk med trivsel. Spørgeskemaet har været anvendt siden skoleåret 2014/2015. Dette gør, at udviklingen kan undersøges over tid. I den konkrete undersøgelse indgår data fra 2015 til 2023.

Målingen består af to separate spørgeskemaer, som anvendes til hhv. elever i indskolingen (0.-3. klasse) og elever på mellemtrinnet/i udskolingen (4.-9. klasse). UNICEF Danmark har udvalgt tre centrale indikatorer for 0.-3. klasse og fire for 4.-9. klasse. Disse indikatorer anvendes som effektindikatorer i undersøgelsen og omhandler:

1. Elevernes oplevelse af at have medbestemmelse⁸
2. Elevernes oplevelse af at føle sig trygge⁹
3. Elevernes vurdering af, hvorvidt de siger fra, hvis de oplever, at noget er uretfærdigt¹⁰
4. Elevernes oplevelse af, om de bliver drillet/mobbet.¹¹

Svar for elever i 0.-3. klasse afgives på en 3-punktskala, mens det for elever i 4.-9. klasse er en 5-punktskala.¹² Der er med baggrund i dette foretaget undersøgelser for de to aldersgrupper. Der har dog kun været statistisk signifikante resultater for eleverne i 4.-9. klasse. Derfor har fremstillingen i denne rapport fokuseret på de ældre elever. Der indgår 55 UNICEF Rettighedsskoler i undersøgelsen, da skoler opstartet tidligere end 2015 og i 2024 ikke indgår. Dette bunder i tilgængeligheden af De Nationale Trivselsmålinger. Derudover gennemfører private og friskoler ikke de nationale trivselsmålinger.

Ud over at se på elevernes trivsel og oplevelse af rettigheder, ses der i undersøgelsen nærmere på skolernes implementering af rettighedsskoleindsatsen – både ift. implementering i praksis og implementering i skolernes formelle dokumenter. I denne del af undersøgelsen indgår der 47 rettighedsskoler.

Anvendt metode

Rapportens resultater bygger på regressionsanalyserne 'difference-in-differences' og 'matching'. Metoderne giver kvalificerede estimater på de kausale effekter af indsatsen, da udviklingen på rettighedsskolerne sammenlignes med kontrolskoler. Kontrolskolerne er fundet ved at sammenligne rettighedsskoler med andre skoler på en række parametre. Disse er hhv. den historiske udvikling i trivsel (medbestemmelse, trykshed, kunne sige fra og mobning) og på en række andre områder såsom karaktergennemsnit, trivsel og fravær, der bruges til at angive en skoles sandsynlighed for at blive Rettighedsskole. Med baggrund i metoderne er der særligt set på effekt af indsatsen på skoler, der startede som rettighedsskoler ml. 2017 og 2019, så der er data tilgængeligt for de relevante parametre fra 2 år før en skole bliver rettighedsskole. Her er der tale om 34 skoler.

Implementering af rettighedsskoleindsatsen er for den praksisnære implementering vurderet af UNICEF Danmark, hvor skolerne har fået point fra 1-5 på tre parametre; ledelsesforankring, aktiviteter og undervisning. Dette har givet en samlet score, der er et gennemsnit af scoren på de tre parametre. Den formelle

6. Se resultaternes fra UNICEF UK's impact-studier [her](#). 7. Børne- og Undervisningsministeriet: [Trivselsmåling i Børne- og Undervisningsministeriet](#). 8. 0.-3. klasse: Er du med til at bestemme, hvad I skal lave i timerne? 4.-9. klasse: Er du og dine klassekammerater med til at bestemme, hvad I skal arbejde med i klassen? 9. 0.-3. klasse: Er jeres klasselokale rart at være i? 4.-9. klasse: Hvor ofte føler du dig tryk i skolen? 10. Kun for 4.-9. klasse: Jeg siger min mening, når jeg synes, at noget er uretfærdigt. 11. 0.-3. klasse: Er der nogen, der driller dig, så du bliver ked af det? 4.-9. klasse: Er du blevet mobbet i dette skoleår? 12. 0.-3. klasse: "Ja, tit", "Ja, nogle gange", "Nej", "Jeg ønsker ikke at svare". 4.-9. klasse: "Meget tit", "Tit", "En gang imellem", "Sjældent", "Aldrig", "Jeg ønsker ikke at svare".

implementering er målt på baggrund af tilstedeværelse af specifikke rettighedsbegreber og forklaringer heraf i skolernes værdigrundlag og anti-mobbestrategier. UNICEF Danmark har udvalgt og uddybet 12 rettighedsbegreber, mens Epinion har udført analyserne.

Undersøgelse af elevers kendskab til Børnekonventionen – UNICEF Danmark

Elever og personale på UNICEF Rettighedsskoler besvarer hvert år et spørgeskema fra UNICEF Danmark, så skolerne kan følge med i, hvordan indsatsen går og UNICEF Danmark kan se, hvad der er behov for at udvikle på. Der indgår fx spørgsmål om kendskab til rettigheder, tryghed på skolen, medbestemmelse og hvorvidt eleverne oplever, at alle har lige muligheder for at blive hørt. Spørgeskemaet er opdelt i 3 versioner, der er målrettet grupperne; 0.-2. klasse, 3.-9. klasse og personale. I denne undersøgelse har vi fokuseret på de ældre elever. Der er altså udelukkende tale om besvarelser fra elever i 3.-9. klasse på rettighedsskoler. Der indgår i alt mere end 50.000 besvarelser fra elever på 68 Rettighedsskoler, som er indsamlet i årene

2020-2024. Skolerne er opstartet mellem 2014 og 2023.

Anvendt metode

I den pågældende undersøgelse har vi særligt haft fokus på elevernes kendskab til deres rettigheder. Dette er undersøgt ved spørgsmålet: Jeg har hørt om Børnekonventionen, hvor der står noget om, hvad man som barn eller ung har ret til. Eleverne har kunnet svare "Ja", "Nej" og "Ved ikke". Vha. logistisk regression er det undersøgt, om der er en sammenhæng mellem antal år, en skole har været rettighedsskole og elevernes kendskab til Børnekonventionen. I denne del af undersøgelsen indgår der ikke kontrolskoler. Resultaterne kan imidlertid ses som en indikation på, at elever i større grad får kendskab til børns rettigheder, når deres skole bliver rettighedsskole. Dette understøttes af, at kendskab til børns rettigheder på rettighedsskolerne i denne undersøgelse er højt sammenholdt med den nyeste kendskabsundersøgelse.¹³

Læs mere om UNICEF Rettighedsskoler her: [UNICEF Rettighedsskoler](#)

¹³. En undersøgelse af børns kendskab til egne rettigheder blandt skoleelever i 6.-10. klasse som UNICEF Danmark og Institut for Menneskerettigheder har gennemført hvert andet år siden 2014. Find den seneste undersøgelse her: [Børn har begrænset kendskab til deres rettigheder](#)

Om FN's Børnekonvention

Børnekonventionen blev vedtaget af FN i 1989, og 196 stater, herunder Danmark, har skrevet under på Børnekonventionen. Det gør det til den konvention, som flest lande på verdensplan har tilsluttet sig. Danmark har også i 2016 tilsluttet sig den valgfrie protokol, som giver danske borgere adgang til at klage til FN's Børnekomité.

Børnekonventionens 54 artikler gælder for alle børn uanset nationalitet, køn, social status, religion og kultur. Danmark er forpligtet til at gøre konventionen almindelig kendt blandt både børn og voksne. Det betyder bl.a., at Danmark bør sikre, at børn kender deres rettigheder og dermed gøre børn i stand til at sige til og fra, når rettigheder fx bliver overtrådt.

Konventionens værdier og principper har haft stor betydning for forståelsen af børn som selvstændige individer med egne rettigheder, og barnets tarv og perspektiver som væsentligste argumenter i sager, der vedrører dem.

Hvem er UNICEF?

UNICEF arbejder for at sikre, at ethvert barn er beskyttet, sundt og udvikler sig. Vi har særligt fokus på børn i udsatte positioner. UNICEF er FN's Børnerettighedsorganisation, og UNICEF Danmark er en Nationalkomité, der løfter UNICEFs mandat i Danmark. Det indebærer et systematisk arbejde med at fremme kendskabet til og realiseringen af FN's Børnekonvention i Danmark. Kendskabet til værdierne og principperne i konventionen udbredes til børn, unge og ansvarlige voksne gennem blandt andet Rettighedsskoler, Børnevenlige byer, All Right klubber og gennem et systematisk påvirkningsarbejde for at fremme børnevenlige politikker, processer og strukturer.